

Калініченко Богдан Михайлович

*Доктор політичних наук,
завідувач кафедри філософії, соціальних та політичних наук
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)*

<https://orcid.org/0000-0002-5172-4661>

e-mail: 555tvukraine@gmail.com

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПАРАДИГМИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ**

Резюме

Доведено, що розвиток інформаційних комп'ютерних технологій запустив низку фундаментальних трансформаційних змін, які торкнулися всіх без винятку сфер людської життєдіяльності. Ці зрушення настільки потужні і динамічні, що аналоговий світ втрачає свої звичні обриси. В стандартну для людства картину світу вбудовуються нові цифрові пазли, нової фази розвитку людства, яку прийнято називати інформаційною. З кожним роком ці зміни стають все очевиднішими не тільки для наукової спільноти, а й для широкого загалу. Відтак все менше стає скептиків-ретроградів, які воліли не помічати, заперечувати, або протистояти цим змінам. Це навряд можливо, оскільки нова еволюційна сходинка людської цивілізації змінює всі сфери життєдіяльності в тому числі і людину та суспільство.

Розкрито так званий феномен технократичної пастки в яку потрапило людство. Суть її полягає у тому що тотальна діджиталізація потребує великої кількості енергії, яка йде на зберігання, обробку і поширення інформації. А це в свою чергу згубно впливає на екологію, руйнує хиткий баланс екосистем і нашої планети загалом.

Виявлено, що процес інформатизації носить дуалістичний характер. З одного боку він підвищує комфорт, якість життя, а з іншого несе нові загрози пов'язані із неправомірним використанням особистих даних користувачів інформаційних послуг, різноманітними маніпуляціями та деструктивним психологічним впливом. Також він неоднозначно впливає на структуру суспільства, породжуючи техноолігархів, які зосередили в

своїх руках значні ресурси і намагаються впливати на світову політичну макросистему.

Також завдяки технологічному прогресу значно зріс економічний потенціал тоталітарних країн, які все активніше протистоять західному демократичний світу через фундаментальні ідеологічні розбіжності і особливості політичної культури.

Ключові слова: інформаційне суспільство, ЗМІ, соціальні мережі, медіаграмотність, інформаційні технології, інформаційний вплив, громадянське суспільство, диджиталізація, соціальні медіа.

Вступ

У 80-90-их роках ХХ століття дослідники-футурологи зафіксували перехід людства до нової історичної фази розвитку. Приблизно в середині 2000-их ці трансформації набули виразніших ознак і стали очевидними для всього зацікавленого загалу. Ознакою цих зрушень став динамічний розвиток інформаційних комп'ютерних технологій без яких неможлива сучасна наука, економіка, культура, спорт та інші сфери життєдіяльності людини. Критики цього процесу (Хвильова концепція Тофлера) [1] апелювали до аморфності віртуального світу який ніколи не зможе замінити реальні сектори економіки. Вони казали буквально таке — чого вартий ваш Apple, Microsoft і Google без вугілля, газу, нафти? Енергетичні компанії вимкнуть світло і все зникне, стане таким як і було у всі попередні тисячоліття розвитку людства. Вони були переконані в існуванні так званого «нафтового лобі» яке ще, як мінімум, сто років гальмуватиме розвиток альтернативних джерел енергії. Натомість сталося цілком протилежне. Першими жертвами значних структурних змін в енергетичній системі під час якої збільшується частка нових джерел енергії та відбувається поступове витіснення старих у загальному обсязі енергоспоживання стали вугледобувні компанії, які поступилися першими позиціями у ТОПі світових рейтингів.

Методи дослідження

Методологія базується на міждисциплінарному підході, що включає соціально-філософський аналіз трансформацій сучасної інформаційної парадигми глобальної цивілізації. Зокрема, використовуються методи системного аналізу для дослідження впливу інформаційної фази розвитку людства на соціальні процеси, а також порівняльний метод для аналізу новітніх геополітичних тенденцій пов'язаних із збільшенням ролі азіатсько-тихоокеанського регіону, особливо в економічній сфері.

Результати дослідження

Важко повірити, але схоже, що ретроградами виявилися навіть японські та німецькі автомобільні корпорації, які через свою недалекоглядність, нині переживають не найкращі часи. В якийсь момент вони

повірили, що енергетичний перехід від нафти і газу до електрики розтягнеться на десятиліття, тому зосередилися на розвитку гібридних варіантів двигунів внутрішнього згоряння. Однак цей перехід скоріше був стрибком, якщо не телепортацією. На підтвердження цієї тези можна навести приклад компанії Nissan Motor — однієї з найбільших автомобільних компаній світу, яка з 30-их років XX століття успішно продавала машини оснащені двигуном внутрішнього згоряння (ДВЗ). Однак, компанія вкладала гроші і в розробку електромобілів. Результатом цієї роботи в 2010 році стала модель Nissan Leaf — перший електромобілем масового виробництва. 2015 він був світовим бестселером і найпопулярнішим електромобілем в Україні 2017-2021 роках. Однак, менш ніж за 15 років ситуація перевернулася з ніг на голову 2024 року з'явилися інформація, що бензинові і дизельні автомобілі Nissan продаються вкрай погано, через це компанія має ознаки банкрутства і може бути куплена конкурентами. Схоже, що аналітики компанії маючи передові технології виробництва електрокарів зробили ставку на класичні авто з ДВЗ і прорахувалися, втратили час та гроші рухаючись в старій парадигмі розвитку людства. Натомість китайські автовиробники, вірогідно розуміючи, що не зможуть на рівних конкурувати з великими автогігантами вирішили зосередитися на виробництві електромобілів. І нині видається, що вони усвідомлюють свої переваги і користуються ними, намагаючись домінувати на найбільш перспективних ринках світу — США та Євросоюзу. Основним елементом всіх електромобілів є акумуляторна батарея, тут теж першість у виробників із КН. Р. Їм вдалося налагодити закритий цикл виробництва акумуляторів і стати світовими лідерами в цій галузі. Натомість в їх конкурента з Європи Northvolt AB справи йдуть не зовсім гладко. Компанія була створена, щоб зруйнувати монополію китайських виробників, однак нині через фінансові труднощі знаходиться у стадії реструктуризації [2].

Не все гаразд і в європейських автовиробників. Фінансові труднощі виникли у німецького автомобільного концерну Volkswagen AG. Кілька десятиліть поспіль він вважався світовим лідером галузі. Але в 2024 року світ сколихнула новина про те що автогігант поринув у кризу. Подібні проблеми і в інших німецьких автовиробників. Вся європейська автомобільна промисловість перебуває у вкрай складній ситуації, якої ще не було. Таку думку висловив голова німецького концерну Volkswagen Олівер Блуме в інтерв'ю газеті Bild. Блуме констатував, що становище німецького концерну настільки серйозне, що «не можна просто все залишати так, як раніше», і «одного лише скорочення витрат зараз недостатньо», необхідні нові заходи. «У Європі продається дедалі менше автомобілів. Одночасно на ринок стрімко проникають нові конкуренти з Азії», — заявив він [3].

Аналогічні економічні труднощі і на американському континенті в США. Щоб захиститися від шаленого економічного тиску КНР Сполучені Штати Америки були змушені вжити рішучих дій. 2024 року Вашингтон підвищив мита на ввезення з Китаю літій-іонних акумуляторів для електромобілів та деталей для них (з 7,5 до 25 відсотків), на електромобілі (з 25 до 100 відсотків), на сонячні батареї та деталі для них (з 25 до 50 відсотків) та інші товари. «Нечесна торгова практика Китаю щодо передачі технологій, інтелектуальної власності та інновацій загрожує американському бізнесу та працівникам. Китай також наповнює світові ринки експортом зі штучно заниженими цінами», — йдеться у офіційній заяві Білого дому [4].

До таких самих заходів стримування торгової експансії була змушена вдатися і Єврокомісія. Терміном на п'ять років вона встановила компенсаційні мита на імпорт електромобілів з Китаю. Мита сягатимуть 35,3% залежно від постачальників. Автовиробники в Китаї отримують вигоду від «несправедливого субсидування», що створює економічну загрозу для виробників у ЄС, заявляє Брюссель. Виробничі потужності Китаю, які досягають 3 млн електромобілів на рік, вдвічі перевищують розмір ринку ЄС. Тому, враховуючи 100% тарифи в США і Канаді, найбільш очевидним ринком збуту для цих електромобілів є Європа [5].

Продовженням тарифних воєн являється битва за голови і розум. Зростання потужності Китаю прослідковується не тільки в автомобілебудуванні. Важливим маркером для дослідників стала спроба КНР порушити домінування США в інформаційно-комунікаційних технологіях (information and communication technologies, ICT) в якому вони були визнаними лідерами від початку інформаційної доби. Чи не вперше у КНР змогли створити власну дійсно успішну і шалено популярну в світі соцмережу — ТікТок. Активна аудиторія додатку на 2020 рік становила понад 800 мільйонів користувачів, а кількість скачувань більше двох мільярдів. З 2018 року ТікТок потрапив у топ додатків, які люди завантажують найчастіше. «Користувачі в середньому проводять в ньому 52 хвилини на день, а 50 найпопулярніших блогерів на ТікТок мають більшу сумарну аудиторію, ніж населення Мексики, Канади, Великої Британії та США разом узятих» [6].

Ця тенденція посилюватиметься і надалі, відтак логічною видається спроба США придбати частину ТікТок. Першу спробу купити зухвалого конкурента і прибутковий бізнес здійснили за минулої каденції американського президента Дональда Трампа 2020 року. Прогнозовано вона виявилася невдалою. Тоді китайська ByteDance Ltd оцінила ТікТок у 60 мільярдів доларів за інформацією Oracle Corp. і Walmart IncBloomberg News. Oracle мала отримати 12,5% акцій ТікТок Global і організувати збереження даних користувачів із США на своїх серверах відповідно до вимог національної

безпеки США. Найбільшому в світі рітейлеру американській компанії Walmart мало відійти 7,5% акцій [7].

Пройшли роки, але спроби придбати TikTok американцями не припинилися. У березні 2024 року Палата представників Конгресу США ухвалила законопроект, який міг призвести до заборони соціальної мережі TikTok у Сполучених Штатах. У квітні документ підтримав Сенат, а того ж місяця його підписав тодішній президент Джо Байден. Закон набрав чинності 19 січня 2025 року. Але під час передвиборчої кампанії Дональд Трамп, ймовірно, щоб позагравати із виборцями-користувачами ТікТоку у США пообіцяв не забороняти застосунок. І вже 20 січня, після інавгурації, одним із перших на посаді президента Трамп підписав указ, яким відтермінував заборону TikTok на 75 днів. Нова адміністрація білого дому взяла додатковий час, щоб дотиснути Китай і взяти під контроль хоча б частину популярного додатку, який оцінюється материнською компанією ByteDance Ltd., приблизно в 300 мільярдів доларів, що є однією з найвищих оцінок китайської технологічної компанії [8].

Що буде після того як спливе час відтермінування не ясно, навряд власники захочуть проміняти на гроші величезні можливості впливу на глобальну аудиторію, яку безперечно має TikTok. Серйозність загрози розуміє голова комітету з розвідки Сенату Том Коттон. На його думку, якщо американським інвесторам вдасться купити TikTok вони повинні розірвати всі зв'язки з Китаєм. «Ці потенційні покупці можуть попросити Конгрес якийсь чином відшкодувати їм збитки за порушення закону або імунізувати їх за минулі злочини TikTok проти американського народу». «Для будь-якого американця, який хоче інвестувати в якусь недоречну угоду TikTok, Конгрес ніколи не захистить вас від *вступу* в бізнес з комуністичним Китаєм» [9].

Тож епопея з продажем популярного застосунку триває основним каменем спотикання для будь-якої угоди є схвалення уряду Китаю. Переконати Пекін намагатимуться до 19 червня, кінцевого терміну після якого, ByteDance має завершити продаж активів програми. Інакше TikTok можуть заблокувати у США. Розробка і просування TikTok коштувала Китаю мільярди доларів, але дозволило йому почати конкурувати із США у сфері соціальних медіа (social media) на світовому рівні. Також це показало реальний рівень розвитку КНР і його бажання посперечатися за лідерство в світі.

Висновки

Отже, зараз ми маємо змогу спостерігати за утвердженням наступної фази розвитку людства (третя хвиля, інформаційне суспільство). Це викликає турбулентність і трансформаційні процеси в світі. В Україні ці

зміни проявляються у вигляді військового протистояння із РФ. Але через свій всезагальний характер і планетарні масштаби ці зміни відчуватимуть всі без винятку. Досить швидко в картину нашої з вами дійсності все більше вбудовуватимуться пазли нового світу, які замінять старі сегменти попередньої індустріальної фази розвитку людства. З одного боку майбутнє принесе нам сингулярність [10] і небачені можливості технологізації, а з іншого знищить екологію на планеті і перебудує під себе соціальну структуру суспільства. Китайська Народна Республіка протягом останніх кількох десятиліть змогла розпочати і завершити процес індустріалізації своєї економіки. Він відбувся досить стрімко через унікальні особливості цієї країни. Тепер є підстави вважати, що КНР стане тим потягом на якому людство вирушить у майбутнє.

Список посилань

1. Тоффлер Елвін. Третя хвиля / Перекладач: Андрій Євса, за редакцією Віктора Шовкуна. 2000. Київ: Видавничий дім «Всесвіт». 480 с.
2. Northvolt takes major actions to support and enhance homegrown battery production platform <https://northvolt.com/articles/chapter11/>
3. VW-Chef Blume in BILD: „Eine Lage, wie es sie zuvor noch nie gegeben hat“ Bekommt Volkswagen noch die Kurve? <https://www.bild.de/politik/inland/vw-chef-blume-in-bild-eine-lage-wie-es-sie-zuvor-noch-nie-gegeben-hat-66dc172f7ec3b15c6e1f48f2#fromWall>
4. Presidential Actions. America First Trade Policy January 20, 2025 <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/america-first-trade-policy/>
5. EU imposes duties on unfairly subsidised electric vehicles from China while discussions on price undertakings continue https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_5589
6. TikTok. Як він підкорює світ і з чого все починалося. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52576277>
7. Thomson Reuters Trust. <https://www.reuters.com/article/BigStory12/idUSKCN26BoAY/>
8. Bloomberg L.P. All Rights Reserved. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-11-16/tiktok-parent-bytedance-valued-at-about-300-billion-wsj-says?srnd=homepage-europe>
9. Thomson Reuters Trust. <https://www.reuters.com/technology/trump-says-tiktok-deal-is-still-on-table-2025-04-09/>

10. Kurzweil, Ray (2005). *The Singularity is Near*. New York: Viking Books, 432 p.

References

1. Toffler, Alvin. (2000). *The Third Wave* / Translator: Andrii Yevsa; edited by Viktor Shovkun. Kyiv: Vsesvit Publishing House, 480 p.
2. Northvolt takes major actions to support and enhance homegrown battery production platform <https://northvolt.com/articles/chapter11/>
3. VW-Chef Blume in BILD: „Eine Lage, wie es sie zuvor noch nie gegeben hat“ Bekommt Volkswagen noch die Kurve? <https://www.bild.de/politik/inland/vw-chef-blume-in-bild-eine-lage-wie-es-sie-zuvor-noch-nie-gegeben-hat-66dc172f7ec3b15c6e1f48f2#fromWall>
4. Presidential Actions. America First Trade Policy January 20, 2025 <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/america-first-trade-policy/>
5. EU imposes duties on unfairly subsidised electric vehicles from China while discussions on price undertakings continue https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_5589
6. TikTok. Як він підкорює світ і з чого все починалося. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52576277>
7. Thomson Reuters Trust. <https://www.reuters.com/article/BigStory12/idUSKCN26BoAY/>
8. Bloomberg L.P. All Rights Reserved. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-11-16/tiktok-parent-bytedance-valued-at-about-300-billion-wsj-says?srnd=homepage-europe>
9. Thomson Reuters Trust. <https://www.reuters.com/technology/trump-says-tiktok-deal-is-still-on-table-2025-04-09/>
10. Kurzweil, Ray (2005). *The Singularity is Near*. New York: Viking Books, 432 p.

Bohdan Kalinichenko

Doctor of Political Sciences, Head of the Department of Philosophy of Social and Political Sciences Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy (Cherkasy, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-5172-4661>

e-mail: 555tvukraine@gmail.com

**TRANSFORMATION OF THE MODERN INFORMATION
PARADIGM OF GLOBAL CIVILIZATION**

Abstract

It has been proven that the development of information and computer technologies has triggered a series of fundamental transformational changes that have affected all spheres of human activity without exception. These shifts are so powerful and dynamic that the analog world is losing its familiar outlines. New digital “puzzles” are being integrated into the standard worldview of humanity, marking a new phase of human development commonly referred to as the information age. Each year, these changes become increasingly evident not only to the scientific community but also to the general public. Consequently, the number of skeptics and retrogrades who prefer to ignore, deny, or resist these changes is steadily decreasing. Such resistance appears futile, as this new evolutionary stage of human civilization is reshaping all spheres of life, including the individual and society.

The so-called phenomenon of the technocratic trap into which humanity has fallen is revealed. Its essence lies in the fact that total digitalization requires a vast amount of energy for storing, processing, and disseminating information. This, in turn, negatively affects the environment, undermines the fragile balance of ecosystems, and threatens the planet as a whole.

It is identified that the process of informatization has a dualistic nature. On the one hand, it enhances comfort and quality of life, but on the other, it poses new threats related to the misuse of users’ personal data, various manipulations, and destructive psychological influences. It also ambiguously impacts the structure of society, giving rise to techno-oligarchs who concentrate

significant resources in their hands and attempt to influence the global political macro-system.

Furthermore, technological progress has significantly increased the economic potential of totalitarian states, which are increasingly opposing the Western democratic world due to fundamental ideological differences and specific features of political culture.

Keywords: information society, mass media, social networks, media literacy, information technologies, information influence, civil society, digitalization, social media.

Стаття надійшла до редакції 23.04.25

© Калініченко Б. М., 2025